

Nimeke	Tekijänoikeudet yliopistotutkimuksessa ja -opetuksessa
Alanimike Rinnakkaisnimeke	
Tekijä(t)	Kontkanen, Pirjo
Yhteisötekijä Toimeksiantaja Sarja, numero Julkaisuaika	IPR Series A:1 Maaliskuu 2006
Koko Julkaisun tyyppi Tutkimusprojekti Opinnäyte Tieteell. arvioitu (Refereed) Kieli Kokous	281 pages, 1843 kB (pdf) PDF Väitöskirja Suomi, yhteenveto englanniksi
Julkaisija Huomautuksia	IPR University Center Väitös 3.3.2006 Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa. Julkaisu saatavana myös painettuna: ISBN 952-91-9647-4 (Yliopistopaino, 2006) sekä verkkojulkaisuna Helsingin yliopiston eThesis -sarjassa ISBN 952-10-2825-4 (pdf) http://ethesis.helsinki.fi/

Tiivistelmä:

Tämän tutkimuksen kohteena ovat tekijänoikeudet ja oikeuksien käyttäminen yliopistotutkimuksessa ja -opetuksessa. Tarkastelun lähtökohtana ovat yliopiston tehtävät ja toimintaperiaatteet, jotka ohjaavat myös tekijänoikeuksien käyttämistä ja määrittelevät, mitä oikeuksia ja velvollisuuksia yliopistolla, tiedeyhteisöllä, tutkijoilla ja opettajilla tulisi olla. Tutkimus ottaa osaa keskusteluun, jota käydään tekijänoikeuden suhteesta eri perusoikeuksiin. Tavoitteena on osoittaa, millainen sääntökokonaisuus on otettava huomioon, miten eri säännökset vaikuttavat eri yhteyksissä ja voidaanko nykyistä sääntelyä pitää oikeanlaisena ja riittävänä.

Tieteen vapautta käsitellään lähinnä tutkijoiden, opettajien ja yliopistoyhteisön oikeutena. Lisäksi tarkastellaan yhteistyöprojekteja, joissa joudutaan ratkaisemaan erilaisten aineistojen käyttämiseen liittyviä kysymyksiä ja pohtimaan toimijoiden rooleja ja yhteistyön vaikutusta yliopiston toimintaan. Vuorovaikutus on luonut tarpeen keskustella yhteisön oikeuksien turvaamisesta, ja tieteen vapauteen sisältyvät vastuut ovat nousseet yksilön oikeuksien ohella tärkeiksi näkökohdiksi.

Tutkijalla ja opettajalla tulee olla oikeus päättää oman aineistonsa käyttämisestä, mutta muilla tutkijoilla ja opettajilla on myös oikeus edellyttää, että heidän tieteen vapauteen perustuvat oikeutensa toteutetaan. Tekijänoikeudet eivät saa estää pääsyä tieteen tekemisen välineisiin ja tietoon. Yliopistolla tulee olla riittävät valtuudet ja oikeudet huolehtia tieteen vapauden tosiasiallisesta toteutumisesta. Eri osapuolten asemaa, oikeuksia ja velvollisuuksia olisi syytä täsmentää, jotta olisi selvää, millä ehdoilla tekijänoikeuden alaista aineistoa voidaan käyttää tutkimuksessa ja opetuksessa. Lisäksi tekijänoikeuslain yliopistotutkijoita ja -opettajia koskevan poikkeussäännöksen käytännön merkitys olisi täsmennettävä. Käyttöoikeuksista voidaan aina sopia, ja vapaaehtoiset mallit sopivat yliopistoyhteisöön lähtökohtaisesti, mutta vaihtelevat tavat ja tapauskohtainen ratkaiseminen aiheuttavat myös ongelmia. Yliopistolta ja yliopistoyhteisöltä voitaisiin edellyttää enemmän tekijänoikeuksien valvomista. Turvatakseen omat toimintaedellytyksensä ja tiedeyhteisön oikeudet yliopistojen tulisi kehittää tekijänoikeudet turvaavia toimintatapoja. Jonkinlainen ohjeistus olisi myös tarpeellinen. Tutkijoita ja opettajia tulee tekijöinä kohdella samalla tavalla yhteisten periaatteiden mukaan.

Sekä yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen sujuvuus nyky-yhteiskunnan edellyttämän ja tarjoamin tavoin että tutkijoiden ja opettajien tekijänoikeuksien tehokas toteutuminen edellyttävät selkeitä säännöksiä yliopiston sekä tutkijoiden ja opettajien oikeuksista ja velvollisuuksista.

Avainsanat: tekijänoikeus, yliopistot, tutkimus, tutkijat